

Innehåll

Förord.....	7
1. Sammanfattning.....	9
1.1 Bidra till en sammanhållen ekosystembaserad havsförvaltning	10
1.2 Arbeta aktivt för att utveckla havsplaneringen	10
1.3 Verka för pilot- och samarbetsprojekt för förvaltning och planering av havet	10
1.4 Främja utbyte av erfarenheter mellan länder i ett Nordiskt Forum.....	11
1.5 Havets År 2012.....	12
1.6 Främja samarbete och nordiska perspektiv i internationella processer.....	12
2. Inledning.....	15
3. De nordiska haven.....	17
3.1 Gemensamma och olikartade problem	17
3.2 Stora utmaningar för de nordiska länderna.....	18
3.3 Internationellt samarbete om havet.....	21
4. Förslag till insatser	25
4.1 Bidra till en sammanhållen ekosystembaserad havsförvaltning	25
4.2 Arbeta aktivt för att utveckla havsplaneringen	26
4.3 Verka för pilot- och samarbetsprojekt för förvaltning och planering av havet	27
4.4 Främja utbyte av erfarenheter mellan länder i ett Nordiskt Forum.....	28
4.5 Havets År 2012.....	30
4.6 Främja samarbete och nordiska perspektiv i internationella processer.....	30
5. Bilagor.....	33
Bilaga 1. Utbyte av erfarenheter.....	34
Bilaga 2. Pilotprojekt.....	39
Bilaga 3. Ad-hoc gruppens sammansättning	42
6. Summary	43
6.1 Contribute to a coherent ecosystem-based marine management	44
6.2 Work actively to develop maritime planning	44
6.3 Work for pilot- and collaboration projects on management and planning of the sea	45
6.4 Promote exchange of experiences between countries in a Nordic Forum.....	45
6.5 Year of the Sea 2012	46
6.6 Promote Cooperation and Nordic Perspective in international processes.....	46

Förord

Miljöministrarna inom Nordiska Ministerrådet beslutade den 4 september 2008 att fördjupa sitt samarbete om de nordiska havsområdena samt att ge en ad hoc-arbetsgrupp i uppdrag att utarbeta förslag för utveckling och tydligare nordisk samordning av initiativ till planering, skydd och förvaltning av ländernas havsområden som omfattar Östersjön, Nordatlanten och delar av Arktis. Syftet var att stärka det nordiska samarbetet och ge underlag för gemensamma initiativ inom EU och i andra regionala och internationella sammanhang. Gruppen, som var sammansatt av deltagare från alla de nordiska länderna och de självstyrande områdena, hade tre möten i respektive Stockholm, Köpenhamn och Helsingfors.

Gruppen föreslår i denna rapport att:

- De nordiska länderna bör förstärka sitt samarbete för att skapa en ekosystembaserad och sammanhållen havsförvaltning.
- Nordiska ministerrådet bör verka för att skapa ett ökat samarbete mellan länderna när de utvecklar planeringen av sina havsområden och bör finna fastare former för det samarbetet.
- Ministerrådet bör verka för att havsplaneringen grundas på ekosystemansats och sektorsintegrering samt, för att planeringsinsatserna bli samordnade och för att det utvecklas planeringsmetoder och planeringsunderlag som är tillämpliga för alla nordiska länder.
- Nordiska ministerrådet bör initiera och aktivt stödja pilotprojekt för förvaltning och planering av havet.
- Nordiska ministerrådet bör fortsätta prioritera utvecklandet av havsmiljöförvaltningen efter Ad hoc gruppens avrapportering. Uppdraget bör ges till Akvatiska Ekosystemgruppen (AEG) inom ministerrådets miljösektor.
- Nordiska ministerrådet bör markera havets stora betydelse genom att utlysa 2012 till ett Havets År.
- Nordiska ministerrådet bör verka för att de nordiska medlemsstaterna samarbetar för ett nordiskt perspektiv i EU:s havsarbete och ett effektivare och bättre koordinerat arbete i de regionala konventionerna.
- Nordiska ministerrådet bör arbeta aktivt inom pågående internationella processer om havsplanering för att säkerställa att planeringsprinciperna blir tillämpliga för nordiska förhållanden och att ekosystemansatsen blir grundläggande.

Ad hoc-gruppen arbetade effektivt under ett halvår. Som ordförande för gruppen vill jag tacka alla som deltog i arbetet för goda insatser. Ett särskilt stort tack riktas till Jens Perus, gruppens sekreterare, som gjort beundransvärda insatser. Gruppens förslag till Nordiska ministerrådet är ambitiösa och kräver fortsatt arbete i Ministerrådet och dess arbetsgrupper. Jag vill önska dem som ska följa upp vårt arbete stort lycka till.

Gabriella Lindholm
Havsmiljöambassadör

1. Sammanfattning

Miljöministrarna inom Nordiska ministerrådet beslutade den 4 september 2008 att fördjupa sitt samarbete och ge en ad hoc-arbetsgrupp i uppdrag att utarbeta förslag för utveckling och tydligare nordisk samordning av initiativ till planering, skydd och förvaltning av ländernas havsområden som omfattar Östersjön, Nordatlanten och delar av Arktis. Syftet är att stärka det nordiska samarbetet och ge underlag för gemensamma initiativ inom EU och i andra internationella sammanhang. Gruppen skulle särskilt:

- ta initiativ till utbyte och sammanställning av erfarenheter på nationell och regional nivå av ekosystembaserad planering och förvaltning av havs- och kustområden,
- belysa möjligheter till fördjupat samarbete om planering och förvaltning av havs- och kustområden, föreslå hur sådant samarbete kan utvecklas och hur förberedelse inför relevanta internationella processer kan utvecklas,
- undersöka möjligheterna till pilotprojekt för god planering och förvaltning av havsmiljön.

De nordiska havsområdena är mycket omfattande sett ur ett europeiskt perspektiv och de innehåller områden av stor miljömässig och ekonomisk betydelse. De nordiska länderna har därför ett stort ansvar för att verka för goda miljöförhållanden och långsiktigt hållbart utnyttjande av resurserna i dessa hav. Även om länderna kan skilja sig åt när det gäller förvaltningsstruktur, lagstiftning, EU-medlemskap, resurser och miljöproblem i havet så har de i stort mycket gemensamt i synen på skötseln av havets resurser och värden. De står alla inför uppgiften att skapa legala ramar, administration och verktyg som kan göra dem redo att ta sig an den utmaning som väntar. Länderna bör därför dra nytta av varandras erfarenheter och kunskaper, tillsammans lösa sina svåra uppgifter och skapa ett tätare samarbete som även kan främja Norden i det internationella arbetet.

Det Nordiska Ministerrådet omfattar flertalet politikområden vilket ger goda förutsättningar för att ministerrådet ska kunna bidra till arbetet med att utveckla en sammanhållen och ekosystembaserad havsförvaltning och havsplanering i de nordiska länderna. I ministerrådets olika arbetsgrupper finns huvudsakligen de sektorer och myndigheter representerade som är väsentliga för denna uppgift.

Ad hoc-gruppen föreslår att Nordiska Ministerrådet aktivt arbetar vidare inom följande områden

1.1 Bidra till en sammanhållen ekosystembaserad havsförvaltning

Det råder bred enighet bland länderna om att ekosystemansatsen bör vara en grundläggande utgångspunkt i förvaltningen av havsmiljön och de marina resurserna. För att de komplexa och sektorsövergripande havsmiljöfrågorna ska kunna tas om hand krävs en enhetlig, övergripande och sammanhållen förvaltning som säkerställer att miljön beaktas även inom andra politikområden och samhällssektorer.

De nordiska länderna bör förstärka sitt samarbete för att skapa en ekosystembaserad och sammanhållen havsförvaltning. Det Nordiska Ministerrådet bör ha en central roll i detta arbete.

1.2 Arbeta aktivt för att utveckla havsplaneringen

En ändamålsenlig planering av havsområdena är ett viktigt verktyg för en god skötsel av haven. Några nordiska länder har planeringssystem för att ange områden för aktiviteter till havs som sjöfart, oljeutvinning, fiske m.m. medan andra inte utvecklat sådana. De nordiska länder står dock alla inför uppgiften att införa heltäckande planeringssystem för samtliga sina havsområden som är sektorsintegrerade och som ger avvägningar mellan skydd och utnyttjande av havet. Behovet av en ekosystembaserad och sektorsövergripande havsplanering är särskilt tydligt i hårt utnyttjade och belastade landomslutna regionala hav som Östersjön och Nordsjön.

Det Nordiska Ministerrådet bör verka för att skapa ett ökat samarbete mellan länderna när de utvecklar planering av sina havsområden och bör finna fastare former för det samarbetet.

Ministerrådet bör verka för att havsplaneringen grundas på ekosystemansats och sektorsintegrering, för att planeringsinsatserna bli samordnade och för att det utvecklas planeringsmetoder och planeringsunderlag som är tillämpliga för de olika regionala havsområdena.

1.3 Verka för pilot- och samarbetsprojekt för förvaltning och planering av havet

I ett läge där de flesta nordiska länder saknar erfarenhet av utvecklad förvaltning och planering av sina havsområden men ändå inom en snar framtid behöver tillskapa sådana system kan pilot- och samarbetsprojekt ge värdefulla erfarenheter och principer och metoder prövas och förankras hos myndigheter och aktörer. Inom EU och i tidigare projekt finns förslag och idéer som bör prövas och vidareutvecklas i praktisk tillämpning.

De havsområden som framstår som särskilt lämpliga för pilot- och samarbetsprojekt är Kvarken och Bottenhavet, Skärgårdsområdena mellan Stockholm, Åland och Åbo samt Kattegat och Skagerrak. I Östersjön bör Nordiska Ministerrådet ingå i ett samarbete med EU-Kommissionen, HELCOM, VASAB och andra relevanta parter om utförande av pilotprojekt inom ramarna för den kommande Östersjöstrategin och EU:s maritima politik. Även i Nordostatlanten behöver det tas initiativ till lämpliga projekt.

Det Nordiska Ministerrådet bör i samarbete med andra parter ta initiativ till, och stödja, pilot- och samarbetsprojekt för förvaltning och planering av havet.

Det Nordiska Ministerrådet bör aktivt söka samarbete med NIB och NEFCO för att skapa finansiering till pilot- och samarbetsprojekt inom Östersjöregionen och därigenom även söka involvera övriga östersjöländer.

1.4 Främja utbyte av erfarenheter mellan länder i ett Nordiskt Forum

Det görs f.n. många insatser för att utveckla olika aspekter av förvaltning och planering av havet i ett flertal myndigheter, organisationer m.m. i de nordiska länderna. Det pågår också etablerade samarbeten inom regionala och internationella konventioner men dessa är oftast geografiskt eller sektoriellt begränsade. Det finns därför ett behov av att inom Norden skyndsamt bygga upp en sammanhållen kunskap om de skilda insatserna. Det Nordiska Ministerrådet har därför en viktig uppgift med att bidra till kunskapsutbyte, kompetensutveckling och en gemensam grundsyn i arbetet med förvaltning och planering av havet inom det nordiska området.

I det Nordiska Ministerrådet möjliggörs ett långsiktigt samarbete mellan Östersjö- och Nordsjöregionen över sektorsgränserna. Syftet bör vara att utbyta erfarenheter och kunskaper och tillsammans med HELCOM, OSPAR och andra aktörer skapa en gemensam förståelse för behovet av en sammanhållen, ekosystembaserad förvaltning och planering av havet. Det samarbetet bör innefatta en bred krets av myndigheter och aktörer men särskilt inkludera regeringsrepresentanter och myndigheter med huvudansvar för utvecklingen i länderna.

Det Nordiska Ministerrådet bör fortsätta att utveckla och stödja ett nordiskt samarbete om utbyte av erfarenheter och kunskaper om en sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning och planering av havet efter ad hoc gruppens avrapportering. Ambetsmannakommitteen för miljöfrågor bör finna former för hur Nordiska Ministerrådet skall arbeta vidare med

dessas frågor. Ett alternativ är att Akva tiska ekosystemgruppen får ett utökat ansvar, ett annat är att skapa ett särskilt Nordiskt forum.

1.5 Havets År 2012

Ad hoc arbetsgruppen föreslår att året 2012 görs till Havets År i Norden. Havets År 2012 skall lyfta det nordiska samarbetet om havet in på den politiska scenen både inom Norden och internationellt. Markeringen skall fungera som en politisk ram för samarbetet om planering och förvaltning av havet fram till 2012, och ge en möjlighet för Norden att presentera sina ambitioner och resultat i havsmiljösamarbetet. Havets År 2012 skall vara en ram för att främja förståelsen av alla de tjänster och värden som havet ger och därmed visa på dess betydelse för den mänskliga välfärden. Havets år skall understryka betydelsen av det stora arbete som under denna tid genomförs i Norden och Europa för att främja en sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning och planering av havet.

Nordiska Ministerrådet bör markera havets stora betydelse för våra nordiska samhällen genom att utlysa året 2012 till ett Havets År för ett antal mångkulturella och tvärsektoriella evenemang.

1.6 Främja samarbete och nordiska perspektiv i internationella processer

För de nordiska länderna har HELCOM och OSPAR en särställning bland konventionerna inom havsmiljöområdet och de har en central roll i framväxten av en ekosystembaserad havsförvaltning. De nordiska parterna i vardera av de bägge konventionerna har behov av att få del av det samlade arbetet och inom OSPAR kan finnas behov av att betona ett nordiskt perspektiv. Genom ett utökat samarbete om havsförvaltning kan de nordiska länderna stödja varandra i arbetet med att genomföra det marina direktivet och även ramdirektivet för vatten. Genom samarbetet kan även nordiska intressen och perspektiv stärkas i EU:s havsarbete liksom nordiska exempel främja detta. De länder och självstyrelseområden som inte är medlemmar i EU bör få del av erfarenheterna av EU-arbetet, t. ex. de initiativ som tas inom ramen för EU:s Östersjöstrategi.

Det Nordiska Ministerrådet bör verka för att de nordiska medlemsstaterna samarbetar för ett nordiskt perspektiv i EU:s havsarbete samt att de överför erfarenheterna från EU:s havsarbete till de nordiska länder och självstyrande organ som inte är medlemmar i EU. Rådet bör aktivt följa upp behovet av kunskapsutbyte och samordning särskilt när det gäller ramdirektivet för vatten och det marina strategidirektivet.

Det Nordiska Ministerrådet bör stödja de nordiska ländernas aktiviteter inom pågående internationella processer om havsplanering för att säkerställa att planeringsprinciperna blir tillämpliga för nordiska förhållanden och att ekosystemansatsen blir grundläggande.

2. Inledning

De nordiska länderna ansvarar för stora och viktiga havsområden, från Östersjön, Västerhavet och Nordsjön till Nordatlanten, Barents hav och de arktiska havsområdena. Varje havsområde har sina egna specifika miljöproblem och utvecklingsmöjligheter och förutsättningarna för de olika länderna att ta sig an dessa utmaningar skiljer sig avsevärt. Många av dessa frågor är dock gemensamma till sin natur och de nordiska länderna har mycket att vinna på att lära sig av varandras erfarenheter. För att länderna ska klara av utmaningarna krävs ett utvecklat samarbete och gemensamma insatser.

Miljöministrarna inom Nordiska ministerrådet beslutade den 4 september 2008 att fördjupa sitt samarbete och ge en ad hoc-arbetsgrupp i uppdrag att utarbeta förslag för utveckling och tydligare nordisk samordning av initiativ till planering, skydd och förvaltning av ländernas havsområden som omfattar Östersjön, Nordatlanten och delar av Arktis. Syftet är att stärka det nordiska samarbetet och ge underlag för gemensamma initiativ inom EU och i andra internationella sammanhang. Gruppen skulle särskilt:

- ta initiativ till utbyte och sammanställning av erfarenheter på nationell och regional nivå av ekosystembaserad planering och förvaltning av havs- och kustområden,
- belysa möjligheter till fördjupat samarbete om planering och förvaltning av havs- och kustområden, föreslå hur sådant samarbete kan utvecklas och hur förberedelse inför relevanta internationella processer kan utvecklas,
- undersöka möjligheterna till pilotprojekt för god planering och förvaltning av havsmiljön.

De föreslagna initiativen ska stärka det internationella samarbetet och konventionerna på havsområdet samt främja erfarenhetsutbyte och samordnat agerande i internationella processer. Den stora geografiska utbredningen av de nordiska ländernas havsområden innebär att gruppens förslag och de nordiska initiativen kan ge bidrag till och påverka flera internationella samarbeten om havet så att dessa tar hänsyn till de nordiska havsområdenas förhållanden och främjar fortsatta nordiska ansträngningar att utveckla arbetet med förvaltning och planering av havsområdena. Det gäller i särskilt hög grad EU som nu är i en intensiv fas med att lägga fast en långsiktig politik för de maritima frågorna men även de regionala havskonventionerna som har att fylla en viktig roll i detta arbete. Även för de nordiska havsområden som inte direkt berörs av EU:s strävande n

på havspolitikens område finns andra samarbetsorganisationer och grannländer för vilka de nordiska initiativen kan bli inspiration och exempel för utökat samarbete i dessa områden.

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det är politiskt, ekonomiskt, kulturellt och värdemässigt förankrat och är en viktig deltagare i europeiskt och internationellt samarbete. Det nordiska ministerrådet har i flera decennier haft en aktiv roll i att stärka det nordiska miljöarbetet, men ännu finns en lång rad utmaningar på miljöområdet som måste mötas i samverkan - nationellt, regionalt och globalt. Detta gäller framförallt klimatförändringarna, användning och utsläpp av farliga kemikalier, skydd av havens ekosystem samt bevarande av den biologiska mångfalden.

Arbetsgruppen bildades av representanter för ministerier och myndigheter i de nordiska länderna och har leddes av den svenska havsmiljöambassadören med sekretariatshjälp från nordiska ministerrådets arbetsgrupp för akvatiska ekosystem. En redovisning av gruppens medlemmar finns i bilaga 3. Gruppen har sammanträtt tre gånger och medlemmar i den har medverkat i ett antal internationella seminarier och möten.

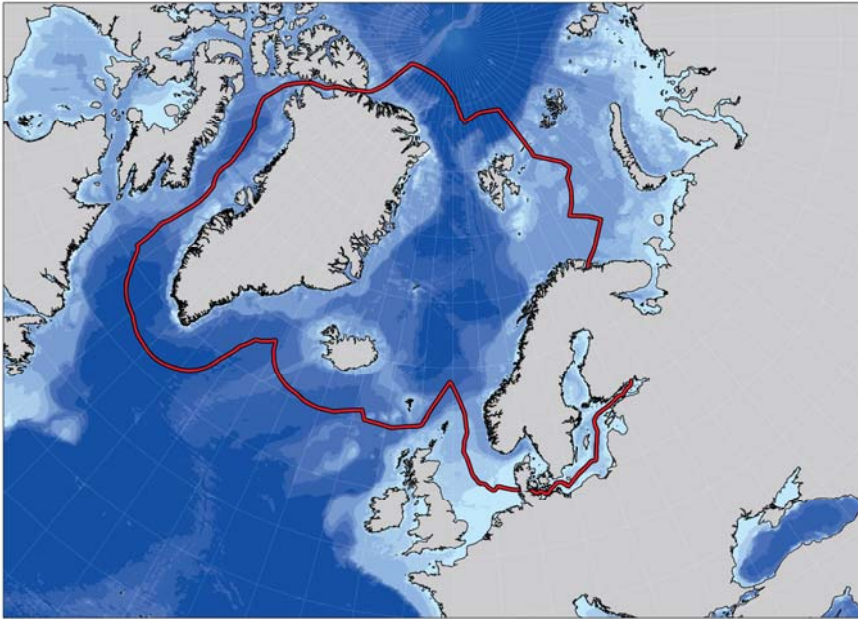
Den nordiska gruppen har valt att fokusera på hur de nordiska länderna kan samordna sina ansträngningar för hur havet skulle kunna förvaltas som en helhet och på hur ett integrerat och sektorsamordnat planeringssystem skulle kunna utvecklas. Gruppen har inte i detalj behandlat områden eller sektorsfrågor som täcks av andra politikområden och processer såsom särskilda miljöfrågor, fiskefrågor, sjöfartsfrågor, etc. Att sektorerna ska delta i själva förvaltningsarbetet och planeringsprocessen är dock självklart och av största vikt för att insatserna ska bli verkningsfulla.

3. De nordiska haven

3.1 Gemensamma och olikartade problem

Havet har knutit samman folken i de nordiska länderna sedan urminnes tider. Det har varit den viktigaste handelsleden, en källa för försörjning och en grund för ländernas välstånd. Havsbaserade näringar har stor och för några nordiska länder avgörande betydelse för samhällsekonomin och nordiska länder och företag är världsledande i delar av den havsrelaterade ekonomin. Havet är omissligt för vår kultur och vårt välbefinnande. Att bo vid kusten blir allt mer attraktivt och bad och båtliv är oupplösligt förbundet med vår korta nordiska sommar. Det intensiva och allt mer ökande utnyttjandet av kusterna och havet och dess resurser har emellanåt också lett till miljöpåverkan och konkurrens mellan olika inrättningar. Havsmiljön har försämrats av utsläpp till luft och vatten, i vissa fall i oroväckande grad och lett till ökad sårbarhet för ekosystemen. Havet har en avgörande betydelse för klimatet och effekterna av den globala uppvärmningen kan bli förödande för vissa områden. När all denna påverkan ackumuleras uppstår kritiska tillstånd för vissa känsliga havsområden.

De nordiska havsområdena (Fig. 1) är stora och sträcker sig mellan två kontinenter varför förhållandena varierar avsevärt och kan sägas omfatta två extremerfall. Nordatlanten och Arktis är vidsträckt och djupa oceanområden med storskalig betydelse för det globala klimatet, få problemområden som fiske, oljeutvinning och sjöfart, en liten befolkning och relativt begränsad påverkan från landområden. Men de hotas av långväga föroreningar, försurning av havet och ett allt varmare och förändrat Arktis. Östersjön å andra sidan är ett begränsat, grunt och syrefattigt inre hav med omfattande bottendöd, en flora och fauna som lever på marginalen i det bräckta vattnet, utsläpp av miljögifter och näringsämnen från omgivande landområden med stor befolkning och intensivt markutnyttjande, ökande exploatering av stränder och grundområden och en starkt växande fartygstrafik med risk för oljeutsläpp.

Figur 1. Illustrering av de nordiska havsområdena

3.2 Stora utmaningar för de nordiska länderna

De komplexa sambanden mellan landbaserade aktiviteter, deras utsläpp till kustvatten och miljöförhållandena i havet liksom de skilda och ökande önskemålen på utnyttjande av havsområdena har blivit stora och svårbe-
mästrade utmaningar för de nordiska länderna när de ställs inför uppgif-
ten att ta sig an de mångfacetterade problemen med havsområdena. I
länderna saknas i allmänhet en enhetlig förvaltning som kan ta ett effek-
tivt och samlat grepp om dessa frågor. För havsområdena och särskilt
utsjömrådena saknas helt en utvecklad och samordnad förvaltning. Hit-
tills har hot mot havs- och kustmiljön oftast behandlats sektorsvis eller
enbart momentant för viss påverkan. Skagerrak och Östersjön är omslut-
na av tätbefolkade landområden och där är kraven stora på att dagens
uppsplittrade och fragmenterade förvaltning övervinna sina traditionella
administrativa gränser för att finna gemensamma lösningar som ofta kan
ha sin lösning på land. Utmaningarna är annorlunda i de vidsträckta öpp-
na havsområdena i den arktiska delen av Norden. Här står man inför en
mer storskalig problematik men liksom för de övriga områdena bör man
med en sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning kunna fokusera
på den viktigaste påverkan och föreslå förvaltningsmässigt kostnadseffek-
tiva rekommendationer och regleringar.

Tabell 1. Sammanställd nyckelinformation gällande förvaltning och planering av havsområden i Norden. I tabellen återges ägoförhållanden, ansvariga myndigheter, planerings-/förvaltningsplaner samt lagstiftning i de nordiska ländernas territorialvatten (Terr.) och ekonomiska zon (Ekon). (Övriga förkortningar: BL= baslinje, nm= sjömil, WFD= ramdirektiv för vatten).

		Finland		Sverige		Norge		Danmark		Island		Åland		Färöarna		Grönland	
		Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.
Förvaltning	Ansvärlig myndighet	Staten Vattendistrikt	Staten	Staten. Fem vattendistrikt. BL+ 1 nm.	Ingen övergripande myndighet.	Kommuner innanför BL, Staten utanför	Staten	Staten / Fyra vattendistrikt	Statlig förvaltning av enskilda sektorer	Kommuner innanför 115.m. Staten utanför	Staten	Ålands Landskaps regering (utgör även vattendistrikt)	Finland	Landstyret	Landstyret	Staten (Danmark och Grönland)	Danmark
	Förvaltningsplaner	Integrerade förvaltningsplaner, vilka godkänns av statsrådet.	Saknas. På kommande planer för att uppnå god status enligt marina direktivet	Förvaltningsplan antas av vattendistriktets vattenmyndighet.	Saknas f.n. Kommande planer enligt marina direktivet.	Integrerade kustzonsplaner Förvaltningsplaner iht WFD för BL + 1 nm Ekosystembaserade och integrerande förvaltningsplaner från BL och utåt lägger överordnade politiska ramar och riktlinjer för förvaltning av och verksamhet i området	Ekosystembaserade och integrerande förvaltningsplaner	Vatten och Natura 2000 planer samt sektorplaner	Natura 2000 plan. Sektorsplaner. Ingen samlad plan.	Ekosystembaserade och integrerande förvaltningsplaner	Ekosystembaserade och integrerande förvaltningsplaner	Förvaltningsplan antas av vattendistriktets ansvariga myndighet. Därtill tillkommer Natura 2000 planer samt sektorplaner.		Landstyret /landsmyndigheten	Landstyret /landsmyndigheten	Saknas	
	Lagstiftning	EU-direktiv + nationella lag och förordning	EU-direktiv Lagförslag under bearbetning	EU-direktiv Miljöbalk Nationella förordningar	EU-direktiv Sektorlagar	EU-direktiv PBL, Naturskyddslag (skall ersättas av ny naturmångfaldslag) Sektorlagar	EU-direktiv Sektorlagar	EU-direktiv Sektorreguleringar	EU-direktiv Sektorreguleringar	EU-direktiv Sektorreguleringar	Sektorlagar	Sektorlagar		EU-direktiv + nationella lag och förordning	Havmiljölag, Lag om kommersiellt fiskeri, Petroleumlag	Havmiljölag, Lag om kommersiellt fiskeri, Petroleumlag	

		Finland		Sverige		Norge		Danmark		Island		Åland		Färöarna		Grönland	
		Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.	Terr.	Ekon.
Planering	Ägande	Privat Samfälligt Statligt	Staten har viss jurisdiktion.	Enskilt vatten (300m eller 3m djup). Allmänt (statligt) vatten utanför.	Staten har viss jurisdiktion.	Statligt	Staten	Staten	Staten	Privat Kommune r Statlig	Staten	Privat Samfälligt Allmänt	Finland	Landstyret	Landstyret	Staten (Danmark och Grönland)	Danmark
	Ansvarelig myndighet	Landskapsförbund, Kommuner	Staten ansvarar. Ingen särskild planeringsmyndighet utsedd.	Kommunen ut till territorialhavsgrens.	Staten ansvarar. Olika myndigheter har ansvar för sin samhällssektor. Ingen särskild planeringsmyndighet utsedd.	Kommuner till baslinjen Staten utanför	Staten	Staten utför vatten- och Natura2000 planläggning. Kommuner ansvar för landbaserade utsläppskällor samt åtgärdsprogram enligt ramdirektiv för vatten	Staten utför sektorplanläggning.	Kommuner planerar kustzoner ut till 115 m.	Staten	Kommunen Ålands landskapsregering		Landstyret /landsmyndighet	Landstyret /landsmyndighet	Staten (Danmark och Grönland)	
	Planeringsnivå	Staten: Riksomfattande mål Landskapsförbund: Landskapsplan Kommun: generalplan, detaljplan. Landskapsplaner med rättsverkningskraft fastställs av miljöministeriet	Staten ansvarar. Ingen särskild planeringsmyndighet utsedd.	Kommunala planer: översiktsplan (vägledande, ej bindande), områdesbestämmelser och detaljplan (bindande). Riksintressen angivna i lag eller på nationell nivå ska redovisas i översiktsplanen.	Finns inte för fysisk planering. Statliga myndigheter planerar sin sektorsverksamhet.	Kommunal och fylkesplan innanför baslinjen, BL. Förvaltningsplan iht WFD för BL+ 1 nm National och regional arealplan (marin skyddsplan, -skyddsområden, naturreservat, landskapskuddsområden). Nationala arealbaserade förvaltningsplaner utanför BL	Helhetliga arealbaserade förvaltningsplaner Arealförvaltning innanför fiskeri- och petroleumlagstiftningen	Pågående vatten(kvalitets) planläggning samt Natura2000 (naturkvalitet). Ingen fysisk tvärsektorieell arealplanläggning.	Statlig sektorplanläggning	Kommuner: översikt /detaljplan	Finns inte	Hierarkiskt plansystem Landskapsregering: samhällsfunktioner; miljöbeslut om bästa platsval om etablering Kommun: generalplan detaljplan		Landstyret /landsmyndighet	Landstyret /landsmyndighet	Ingen överordnad plan	
Lagstiftning	Markanvändnings- och bygglagen täcker såväl land- som havsområden	Lag om Finlands ekonomiska zoner och sektorslagar	Plan- och bygglagen, Miljöbalken. EG-direktiv om miljöbedömningar av vissa planer och program.	Sektorslagar	Plan- och bygglagen, (PBL) Naturskyddslagstiftning, Sektorslagar	Sektorslagar Förörensningsslagen	Sektorslagar	Sektorslagar	Sektorslagar	Sektorlagar	Sektorlagar	Ålandsplan- och bygglagen + vatten- och övrig miljölagstiftning	Sektorregulerad Havmiljölag, Lag om kommersiellt fiskeri, Petroleumlag	Sektorregulerad Havmiljölag, Lag om kommersiellt fiskeri, Petroleumlag Sektorregulerad	Saknas		

När det gäller förvaltning av vattenområden så har de nordiska länderna som är medlemsländer i EU likartade modeller med statliga myndigheter ansvariga för ramdirektivets genomförande i sin helhet, medan Norge och Island har gett kommunerna ansvar för vatten, land och kustvatten. På Åland och Färöarna har det regionala självstyret detta ansvar, medan det på Grönland delas mellan regionalt styre och Danmark. Förvaltningsplaner för dessa vattenområden tas fram i alla nordiska länder och självstyreområden, utom på Grönland. För den ekonomiska zonen har staten ansvaret i alla länder och områden, men förvaltningsplaner har endast tagits fram i Norge. Vad gäller ansvaret för planering av territorialhavet så saknas i flera länder heltäckande och sektorövergripande planeringssystem och situationen skiljer sig betydligt mellan de nordiska länderna. Två av de nordiska länderna, Finland och Sverige, har en kommunal, i Finland även regional, planering som täcker hela territorialvattnet och är samma som för landområdena. Planeringsinsatserna gäller dock oftast kust- och skärgårdsproblematiken och mer sällan de öppna havsområdena. I övriga länder har staten ansvaret för territorialhavet och etablerade heltäckande planeringssystem saknas. I Norge och på Island har kommunerna ansvar för inre vatten respektive vatten allra närmast kusten. För den ekonomiska zonen saknar alla länder etablerade planeringssystem. Norge har som enda nordiskt land tagit sig an de stora öppna havsområdena och genomfört en för de olika havsområdena successivt inrättad förvaltningsplanering. För dessa områden (Barentshavet och Norska havet) finns marina förvaltningsplaner som ger politiska ramar och regler för avvägning mellan olika intressen och aktiviteter i havsområdena. De norska erfarenheterna pekar på att insatser för förvaltning och planering av stora öppna havsområden kan sammanfalla och att begreppen kan vara svåra att särskilja. Med sina olika inriktningar och angreppssätt för förvaltning och planering av havet har de nordiska länderna mycket att vinna på att studera varandras exempel och utbyta erfarenheter.

3.3 Internationellt samarbete om havet

De olika nordiska länderna ingår i ett antal globala och regionala konventioner och överenskommelser och några av dem är medlemmar i EU och de deltar därigenom i en mångfald av internationella samarbetsprocesser om havet (Fig. 2). FN:s havsrättskonvention är grundläggande för staternas rättigheter i havsområdena. I FN:s *International Maritime Organisation (IMO)* sker samarbete om sjöfart och sjösäkerhet och motverkande av marina föroreningar. Inom FN:s konvention om biologisk mångfald antogs ett globalt arbetsprogram 2004 vars huvudmål bl.a. är att upprätta nationella och regionala system av skyddade områden till havs år 2012.

Målet för *Konventionen om Östersjöområdet marina miljö (Helsingforskonventionen)* är att återställa miljön i Östersjöområdet och bevara

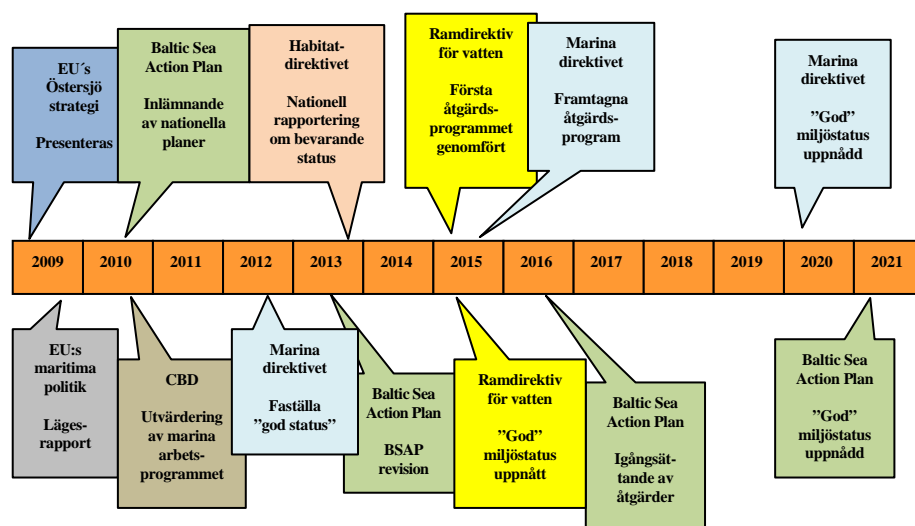
dess ekologiska balans. Samtliga nio Östersjöländer är parter i konventionen och kommissionen *HELCOM* är tillsatt för att genomföra konventionen och dess aktionsplan för Östersjön som antogs 2007 syftar till att god miljöstatus uppnås senast 2021. Aktionsplanen innehåller mål och rekommenderade åtgärder angående övergödning, farliga ämnen, biologisk mångfald och sjöfart. Som ett led i genomförandet av planen har Nordiska Investeringsbanken (NIB) och det Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) tagit initiativ till en mellanstatlig fond för projektidentifiering och projektförberedelser. *HELCOM* har beslutat att ta fram och pröva principer för storskalig havsplanering vilket ska presenteras vid ministermötet våren 2010. *Konventionen om skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (OSPAR-konventionen)* syftar till att förhindra förorening av nordöstra Atlanten inklusive Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt och skydda havsmiljön. En rapport om miljö kvaliteten 2010 liksom trender och framtidsutsikter de närmsta 10–20 åren ska läggas fram på ministermötet år 2010. I *VASAB – Vision and Strategies around the Baltic Sea* – är ett mellanstatligt Östersjösamarbete om regional utvecklingsplanering där även Norge och Vitrysland ingår. I *VASAB* pågår ett arbete med att ta fram principer för havsplanering.

Arktiska rådet är ett forum för samråd och samarbete mellan regeringarna i de arktiska länderna dvs. de fem nordiska länderna samt Kanada, Ryssland och USA samt med representanter för sex organisationer för ursprungsfolk i Arktis. Samarbetet gäller till stor del miljöskydd och klimatfrågor. *Den Nordostatlantiska Fiskekommissionen (NEAFC)* tillvaratar ländernas fiskeriintressen och samarbetar om fiskeförordningar i internationella farvatten i nordöstra Atlanten.

Inom EU sker nu en stark fokusering på havet. *EU:s ramdirektiv för vatten* syftar till att förebygga försämring av yt- och grundvatten och gäller även kustvattnen. God miljöstatus i de olika vattentyperna ska vara uppnådd till 2015 och medlemsstaterna tar nu fram förvaltningsplaner och åtgärdsprogram. *EU:s direktiv om marin strategi* syftar till att god miljöstatus ska uppnås i alla havsområden 2020. Förvaltningsplaner ska tas fram för de enskilda havsområdena och tillskapandet av en ekosystembaserad förvaltning i medlemsstaterna är en centralt fråga i direktivet. Direktivet berör alla nordiska länder och självstyrande områden antingen direkt som medlemsstater eller som tredje land (Färöarna, Island, Grönland, Norge). Norge och Island har ännu inte tagit beslut om genomförande av direktivet. De regionala konventionerna *HELCOM* och *OSPAR* kommer få en tydlig roll i arbetet med att genomföra direktivet.

Kommissionen har presenterat ett meddelande om *En integrerad havspolitik för EU* (blåboken) som anger att en havsrelaterad politik inom alla områden måste utarbetas på ett samordnat sätt för att bli verkningfull. Kommissionens åtgärdsplan syftar till att skapa länkar mellan olika politikområden. Det marina strategidirektivet utgör miljödelen i EU:s marina politik. Fyra övergripande områden har pekats ut: styrning, havs-

planering, information och data samt sjöövervakning. Frågorna kommer att behandlas vid Europeiska rådets möte i december 2009 då kommissionen ska presentera de framsteg som skett i arbetet med blåboken. Inom ramen för havspolitikerna har kommissionen presenterat ett *Meddelande med en färdplan för fysisk planering i kust- och havsområden* som syftar till att skapa gemensamma principer för medlemsstaternas planeringsinsatser. Meddelandet diskuteras på ett antal seminarier under året med avslutning i Stockholm. Kommissionens rapport om arbetet ska därefter behandlas i Rådet. EU har inget mandat för fysisk planering men många direktiv har betydelse för planering av havsområden. EU-kommissionen kommer inom kort ta fram en *EU-strategi för Östersjön* vilket är en möjlighet att långsiktigt öka EU:s engagemang i Östersjöregionen. Den förväntas antas hösten 2009. HELCOM:s aktionsplan för Östersjön kommer att i huvudsak utgöra miljöplanen i strategin.

Källa: J. Perus ombearbetat och uppdaterat original av A. Pöhl

Figur 2. Tidsaxel med viktiga datum i internationella och regionala processer.

4. Förslag till insatser

Det Nordiska Ministerrådet om fattar flertalet politikområden som har relevans för förvaltning av hav, inklusive de sektorer som påverkar havet. Detta ger goda förutsättningar för att ministerrådet ska kunna engagera sig i arbetet med att utveckla en sammanhållen och ekosystembaserad havsförvaltning och havsplanering i de nordiska länderna. I ministerrådets olika samarbetsgrupper finns de sektorer och myndigheter representerade som är väsentliga för denna uppgift, dock saknas kompetensen inom fysisk planering.

De nordiska havsområdena är mycket omfattande sett ur ett europeiskt perspektiv och de innehåller områden av stor miljömässig och ekonomisk betydelse. De nordiska länderna har därför ett stort ansvar för att verka för goda miljöförhållanden och långsiktigt hållbart utnyttjande av resurserna i dessa hav. Även om länderna kan skilja sig åt när det gäller förvaltningsstruktur, lagstiftning, EU-medlemskap, resurser och miljöproblem i havet så har de i stort mycket gemensamt i synen på skötsel av havets resurser och värden. De står alla inför uppgiften att skapa legala ramar, administration och verktyg som kan göra dem redo ta sig an de utmaningar som väntar. Länderna bör därför dra nytta av varandras erfarenheter och kunskaper, tillsammans lösa sina svåra uppgifter och skapa ett tätare samarbete som även kan främja Norden i det internationella arbetet. Ad hoc-gruppen föreslår att Nordiska ministerrådet aktivt arbetar vidare inom de områden som beskrivs nedan (se fig. 2).

4.1 Bidra till en sammanhållen ekosystembaserad havsförvaltning

Det råder bred enighet bland länderna om att ekosystemansatsen bör vara en grundläggande utgångspunkt i förvaltningen av havsmiljön och de marina resurserna. En sådan förvaltning utgår från det marina ekosystemet och dess funktioner och processer som t.ex. arter, bestånd, genetisk variation, livsmiljöer, näringskedjor, strömmar liksom framtida utveckling som följer av t.ex. klimatförändringar. Försiktighetsprincipen ska gälla. Konflikter mellan olika nyttjandebidrag ska beaktas. Samarbetsprocesser mellan berörda parter ska säkerställa delaktighet och informationsutbyte. Förvaltningen ska vara sektorsövergripande, integrerad, tvärvetenskaplig och baseras på bästa möjliga kunskap. Förvaltningen bör snabbt kunna anpassas till förändringar som påverkar ekosystemen. Det

förutsätter övervakning och förbättrad kunskap om hur olika åtgärder kan påverka havsmiljön.

För att de komplexa och sektorsövergripande havsmiljöfrågorna ska kunna tas om hand krävs en enhetlig, övergripande och sammanhållen förvaltning och planering som säkerställer att miljön beaktas även inom andra politikområden och samhällssektorer. Den bör gälla havsområdena men även ha bäring på landanknutna aktiviteter som påverkar havsmiljön vilket är särskilt angeläget för Östersjön och Nordsjön-Skagerrak. Havet är gränsöverskridande och en ändamålsenlig förvaltning kräver internationella insatser och samverken. Särskilt Östersjöproblematiken och dess lösningar förutsätter ett utvecklat samarbete mellan länderna och god nationell förankring.

De nordiska länderna bör förstärka sitt samarbete för att skapa en ekosystembaserad och sammanhållen havsförvaltning. Det Nordiska Ministerrådet bör ha en central roll i det samarbetet.

4.2 Arbeta aktivt för att utveckla havsplaneringen

En ändamålsenlig planering av havsområdena är ett viktigt verktyg för en god skötsel av haven. De flesta länderna har redan olika administrativa system för att ange områden för exempelvis sjöfart, olje- och gasutvinning, vindenergi, akvakultur och fiske, men dessa tillämpas ofta sektorsvis och ad hoc-mässigt. Endast ett fåtal av de nordiska länderna har integrerade och sektorsövergripande planeringssystem för sina havsområden, som ger avvägning mellan skydd och utnyttjande av havet och dess resurser. Syftet med havsplaneringen bör vara att främja en långsiktigt hållbar utveckling av haven, åstadkomma en god hushållning med havsresurserna, värna och förbättra havsmiljön, tillgodose viktiga samhällsintressen och minska risken för inträffande konflikter samt ge en samlad bild av anspråk och skyddsbehov. Havsplaneringen kan inte ersätta enskilda sektors strategiska och operationella planer, men den kan ge en överordnad ram som säkrar samexistens och ger färre konflikter mellan sektorer och näringar, gör avvägningar mellan utvecklings- och skyddsintressen och ger möjlighet att identifiera de mest kostnadseffektiva åtgärderna och regleringarna av verksamheter och aktiviteter.

De nordiska länderna står alla inför uppgiften att införa planeringssystem för sina havsområden, i vissa fall för hela området, i andra fall för den ekonomiska zonen. Den grundläggande synen på planeringsbehoven är i stort densamma men förhållandena skiljer sig vad gäller legal och administrativ bas. De planeringssystem som redan finns kan troligen behövas ses över när en verksam havsförvaltning införs och när system för den ekonomiska zonen skapas. Länderna har mycket att vinna på att samarbeta när de utformar sina system. Havet är en delad resurs och ett delat

ansvar. Förhållandena till havs känner inga gränser och de administrativa gränserna i havet bör inte leda till väsensskilda planer utan man bör sträva efter att de så långt möjligt bör vara likartade och samordnade. Länderna bör därför samordna sina planeringsinsatser för samma regionala havsområden och särskilt när deras områden gränsar till varandra. Behovet av en verksam och sektorsövergripande havsplanering är särskilt tydligt i hårt utnyttjade och belastade landomslutna regionala hav som Östersjön och särskilt i mindre havsområden som Skagerrak, Kattegatt, Bottenhavet och Bottenviken.

Det saknas i stort ett utvecklat och heltäckande underlag för planeringen och länderna behöver samarbeta för att ta fram information om ekologiska samband, naturförhållanden och anspråk på utnyttjande. För att uppnå speciella förhållanden som t.ex. skydd för särskilda värden i vissa gemensamma havsområden krävs gemensamma initiativ och uthållig samverkan. Det behövs även utvecklas ändamålsenliga planeringsmetoder.

Det Nordiska Ministerrådet bör verka för att skapa ett ökat samarbete mellan länderna när de utvecklar planering av sina havsområden och bör finna fastare former för det samarbetet.

Ministerrådet bör verka för att havsplaneringen grundas på ekosystemansats och sektorsintegrering, för att planeringsinsatserna bli samordnade och för att det utvecklas planeringsmetoder och planeringsunderlag som är tillämpliga för alla nordiska länder.

4.3 Verka för pilot- och samarbetsprojekt för förvaltning och planering av havet

I ett läge där de flesta nordiska länder saknar erfarenhet av utvecklad förvaltning och planering av havet men ändå inom en snar framtid behöver tillskapa sådana system är det nödvändigt att genom pilotprojekt snabbt skaffa sig nödvändiga kunskaper. Genom pilotprojekt kan värdefulla erfarenheter vinnas och principer och metoder prövas och förankras hos myndigheter och aktörer. Inom EU och i tidigare projekt finns förslag och idéer som bör prövas och vidareutvecklas i praktisk tillämpning. I projektform kan underlag tas fram och samarbete för havsförvaltning och planering utvecklas. Olika nationella system kan jämföras och förslag till samordning utvecklas. Det Nordiska Ministerrådet bör ta initiativ till sådana projekt och stödja dem politiskt och finansiellt. Stöd bör sökas även från andra finansiärer som EU-Kommissionen och strukturfonderna och samarbete ske med övriga nordiska organisationer. De havsområden som framstår som särskilt lämpliga för pilotprojekt är Kvarken och Bottenhavet, Skärgårdarna från Stockholm-Åland-Åbo och Kattegatt och

Skagerrak. Även i nordost Atlanten behöver det tas initiativ till lämpliga projekt. För närmare beskrivning av föreslagna projekt se bilaga 2.

Det Nordiska Ministerrådet bör i samarbete med andra parter ta initiativ till och stödja pilot- och samarbetsprojekt för förvaltning och planering av havet.

Det Nordiska Ministerrådet NMR bör aktivt söka samarbete med NIB och NEFCO för att skapa finansiering till pilotprojekt inom Östersjöregionen och därigenom även söka involvera övriga östersjöländer.

4.4 Främja utbyte av erfarenheter mellan länder i ett Nordiskt Forum

Det görs f.n. många insatser för att utveckla olika aspekter av förvaltning och planering av havet av ett flertal myndigheter, organisationer m.m. i de nordiska länderna. Det pågår också etablerade samarbeten inom regionala och internationella konventioner. Det är viktigt att säkra goda kopplingar mellan arbete som sker nationellt, regionalt och på EU-nivå och det finns därför ett behov av att inom Norden skyndsamt bygga upp en sammanhållen kunskap om behoven och de skilda insatserna. Det Nordiska Ministerrådet har därför en viktig uppgift med att bidra till kunskapsutbyte, kompetensutveckling och en gemensam grundsyn i arbetet med förvaltning och planering av havet inom det nordiska området.

I det Nordiska Ministerrådet möjliggörs ett långsiktigt samarbete mellan Östersjö- och Nordsjöregionen över sektorsgränserna. Syftet bör vara att utbyta erfarenheter och kunskaper och tillsammans med HELCOM, OSPAR och andra aktörer skapa en gemensam förståelse för behovet av en sammanhållen, ekosystembaserad förvaltning och planering av havet. Det samarbetet bör innefatta en bred krets av myndigheter och aktörer men särskilt inkludera regeringsrepresentanter och myndigheter med huvudansvar för utvecklingen i länderna.

Ämbetsmannakommitten för miljöfrågor (ÄK-M) bör ta beslut om det fortsatta utvecklingsarbetets (havsplanering och -förvaltning) prioritet innanför existerande resurser och utarbetar eventuellt ett upplägg för ytterligare resurser.

Två alternativ presenteras.

Det första alternativet är att arbetsgruppen Akvatiska Ekosystem (AEG) ges i uppdrag att stimulera och lägga grunden för de nordiska ländernas samarbete om utveckling av en sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning och förvaltning av havet efter det att ad hoc gruppens mandat löpt ut i juni 2009. I AEGs mandat för tidsperioden 2009–2012 omnämns

att gruppen skall arbeta med tema 2. 1. Ekosystembaserad förvaltning i det nordiska Miljöhandlingsprogrammet 2009–2012. För att öka AEGs kompetens, speciellt inom planeringsarbetet, föreslås att antalet nationella representanter inom AEG utökas från en till två. AEG bör ges ökad medelstillsättning och möjlighet att vid behov bilda en stödjande undergrupp, i form av ett Nordiskt Forum för förvaltning och planering av havet (se bilaga 1b). Forumet, vars mandat skulle vara tidsbundet (t.ex. 2009–2012) skulle kunna lämna förslag till AEG, som därefter beslutar om genomförande och medelstillsättning.

Det andra alternativet är att ett nytt fristående Nordiskt Forum bildas för att driva dessa frågor samt bedöma den kunskapsutveckling som behövs för genomförande av EU:s marina strategidirektiv i de nordiska länderna liksom för utvecklingen av en ekosystembaserad planering av havet. Forumet skulle vara tidsbundet (2009–2012) och ha en egen budget. Forumet skulle fungera som ett centrum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte med fokus olika nationella aktiviteter, goda exempel och erfarenheter från de olika regionala nordiska haven och kommunicera direkt med ÅK-M. Medlemmarna i forumet bör representera en bred krets av myndigheter, organ och aktörer som är engagerade i frågorna och lämpligen sådana som är verksamma i havs- och kustanknuten förvaltning och planering. Forskning och vetenskap bör även vara representerad.

Ad hoc gruppens förslag till insatser för erfarenhetsutbyte (se bilaga 1a):

- *Seminarier* för kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte, redovisning av goda exempel och för diskussion mellan företrädare för miljösidan och andra berörda samhällssektorer, forskare, intressegrupper m.fl. Seminarierna ska öka förståelsen av en multisektoriell ekosystembaserad förvaltning och planering av havsområden. Seminarier bör lämpligen arrangeras inom teman som; administrativa och rättsliga ramar liksom verktyg och metoder för förvaltning och planering, effekter av klimatändringar och havsförsurning etc. Pågående eller avslutade projektarbeten i de nordiska länderna kan redovisas på gemensamma seminarier så att en mer samlad bild kan skapas av utvecklingsbehoven.
- *Workshops* för att genom aktivt samarbete utveckla de element och verktyg som behövs för ändamålsenlig förvaltning och planering av havet som exempelvis principer, strategier, riktlinjer, metoder och kunskapsunderlag. Arbetet kan leda till initiering av olika pilotprojekt. Workshops kan även ordnas inom områden som t.ex. socioekonomisk värdering av ekosystemtjänster och åtgärder (Stern analys), genomförandet av marina direktivet, förutsättningar för vindkraftsutbyggnad och energieffektivisering av havsbaserade aktiviteter. Workshops kan även sammanföra och vidareutveckla pilotprojekt och arbete i regionala konventioner och inom EU.

Det Nordiska Ministerrådet bör fortsätta att utveckla och stödja ett nordiskt samarbete om utbyte av erfarenheter och kunskaper i arbetet för en sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning och planering av havet efter ad hoc gruppens avrapportering. Ämbetsmannakommittén för miljöfrågor bör finna former för hur Nordiska Ministerrådet skall arbeta vidare med dessa frågor. Ett alternativ är att Akvatiska ekosystemgruppen får ett utökat ansvar medan ett annat alternativ är att skapa ett särskilt Nordiskt forum.

4.5 Havets År 2012

Ad hoc arbetsgruppen föreslår att året 2012 görs till Havets År i Norden. Havets År 2012 skall lyfta det nordiska samarbetet om havet in på den politiska scenen både inom Norden och internationellt. Markeringen skall fungera som en politisk ram för samarbetet om planering och förvaltning av havet fram till 2012 och ge en möjlighet för Norden att presentera sina ambitioner och resultat i havsmiljösamarbetet. Havets År 2012 skall vara en ram för att främja förståelsen av alla de tjänster och värden som havet ger och därmed visa på havets betydelse för den mänskliga välfärden. Havets år skall understryka betydelsen av det stora arbetet som i detta tidsskede genomförs i Norden och Europa för att främja en sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning och planering av havet.

Flera ministerråd och politikområden har, liksom miljösamarbetet, avslut och revidering av handlingsprogrammen 2012. Året 2012 är därför strategiskt för att markera genomförda insatser och fast nya strategier. Under det första halvåret 2012 är Danmark ordförande i EU och Norge förväntas vara ordförande i Nordiska Ministerrådet och Nordiskt Råd. Det är viktigt att beslut om genomförande av havets årtas på hög nivå, gärna av statsministerna, så att alla relevanta politikområden involveras i markeringen.

Nordiska Ministerrådet bör markera havets stora betydelse för våra nordiska samhällen genom att utlysa 2012 till ett Havets År för ett antal mångkulturella och tvärssektoriella evenemang.

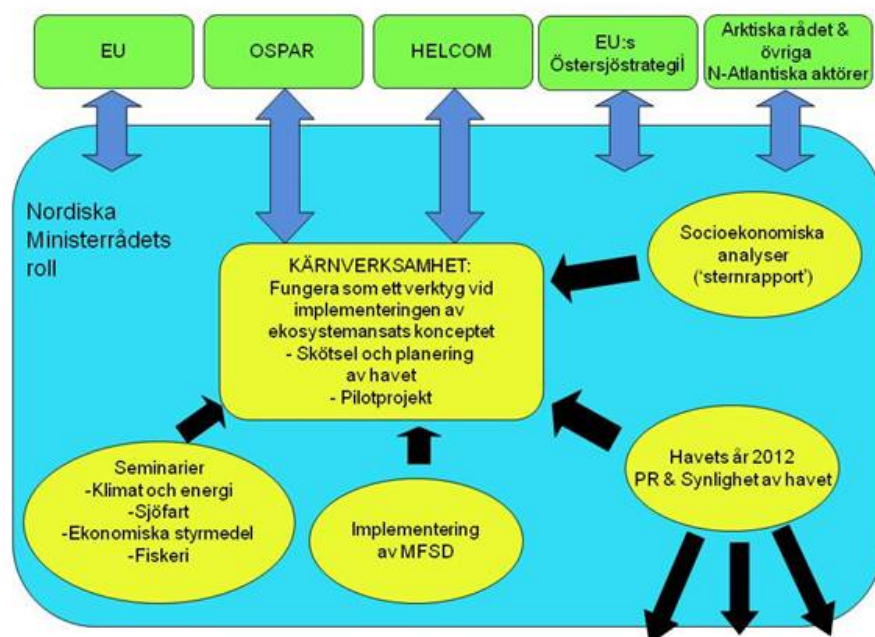
4.6 Främja samarbete och nordiska perspektiv i internationella processer

För de nordiska länderna har HELCOM och OSPAR har en särställning bland konventionerna inom havsmiljöområdet och de har en central roll i framväxten av en ekosystembaserad havsförvaltning. De nordiska länder som inte är parter i bägge konventionerna har behov av att få del av arbetet i den andra konventionen och i OSPAR kan finnas behov av att betona ett nordiskt perspektiv. EU:s arbete med det marina direktivet och den mariti-

ma strategin driver på ländernas arbete med havsförvaltning. Genom ett utökat samarbete kan de nordiska länderna stödja varandra och underlätta arbetet med att genomföra det marina direktivet. Även för ramdirektivet för vatten finns behov av utökat nordiskt samarbete. Genom samarbetet kan även nordiska intressen och perspektiv stärkas i EU:s samarbete liksom nordiska exempel främja detta. De länder och självstyrelseområden som inte är medlemmar i EU kommer att bli berörda och bör få del av erfarenheterna av EU-arbetet. Om ett fastare nätverk mellan EU:s medlemsstater bildas för havsplanering är det angeläget att de nordiska länderna som ingår i detta verk är för de nordiska aspekterna och särskilt för att ekosystemansatsen får genomslag. I de initiativ som tas inom ramen för EU:s Östersjöstrategi bör de nordiska medlemsstaterna verka för att de erfarenheter som kan vinnas även blir värdefulla för övriga nordiska länder.

Det Nordiska Ministerrådet bör verka för att de nordiska medlemsstaterna samarbetar för ett nordiskt perspektiv i EU:s havsarbete samt att de överför erfarenheterna till de nordiska länder och självstyrande organ som inte är medlemmar i EU. Rådet bör aktivt följa upp behovet av kunskapsutbyte och samordning särskilt när det gäller ramdirektivet för vatten och det marina strategidirektivet.

Det Nordiska Ministerrådet bör arbeta aktivt inom pågående internationella processer om havsplanering för att säkerställa att planeringsprinciperna blir tillämpliga för nordiska förhållanden och att ekosystemansatsen blir grundläggande.

Figur 2. Schematisk skiss över ad hoc gruppen s förslag för Nordiska Ministerrådets framtida roll vid utvecklandet av en koordinerad och ekosystembaserad nordisk havsmiljöplanering och -förvaltning framöver.

5. Bilagor

Ad hoc gruppens planerade och föreslagna aktiviteter

Bilaga 1. Utbyte av erfarenheter

1.1. Temaseminarier / Workshops

- 1.1.1 . Planering och förvaltning
 - a) Utveckling av havsplanering och ekosystembaserad förvaltning
 - b) Seminarserie på implementeringen av EU's marina strategi
 - c) ”Stern’-analys”
 - d) Områden i Östersjön som lämpar sig för vindkraftsproduktion
- 1.1.2 . Klimatförändringar – havsförsurning- luftemissioner
 - a) Klimatförändringar och havsförsurning
 - b) Energieffektivisering och reduktion av utsläpp av atgaser från aktiviteter på havet
 - c) Vilka ekonomiska styrmedel för emissioner från fartygstrafik är praktiskt genomförbara i Östersjön?

1.2. Nordiskt Forum för planering och förvaltning av marina miljöer

1.3. Havets År 2012

Bilaga 2. Pilotprojekt

- 2.1. *Kattegat-Skagerrak*
- 2.2. *Stockholm-Åland-Åbo*
- 2.3. *Kvarken / Bottniska Viken*
- 2.4. *Nordostatlantén*

Bilaga 3. Ad-hoc gruppens sammansättning

Bilaga 1. Utbyte av erfarenheter

1.1. Temaseminarier/Workshops

Det Nordiska Ministerrådet ska förmedla kunskaper och erfarenheter, redovisa goda exempel och vara diskussionsforum för företrädare för miljösidan, andra samhällssektorer, forskare och intressegrupper. Seminarierna ska bidra till förståelse för och ökade kunskaper om en sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning och planering av de nordiska haven i de olika länderna och självstyrelseområdena och deras förvaltningar och därigenom skapa en gemensam bas för deras samarbete. Seminarier bör ordnas för olika teman som rättsliga rammar, verktyg och metoder, pågående projekt etc. Workshops hålls för att deltagarna genom aktivt samarbete ska utveckla element och verktyg för förvaltning och planering. Seminarier och workshops kan lämpligen mynna ut i rekommendationer till regionala aktörer som bl.a. OSPAR, HELCOM, Arktiska rådet m.fl. vilka bjuds in till arrangemangen. Möjliga teman för seminarierna.

1.1.1 Planering och förvaltning

Följande förslag på aktiviteter föreslås genomföras av Nordiska Ministerrådet.

a) Utveckling av sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning och planering.

- Metoder och styrmedel för förvaltning.
För skapandet av system för en sammanhållen och ekosystembaserad havsförvaltning behövs det tas fram ett många olika instrument. Det handlar om rättsliga regelverk med ändamålsenliga regleringssätt, övervaknings- och uppföljningssystem liksom verksamma samarbetsformer för de berörda aktörerna.
- Planering som verktyg för ekosystembaserad förvaltning.
För att planeringen ska bli ett verkningsfullt verktyg för en ekosystembaserad havsförvaltning bör rättsliga och administrativa system inrättas som baseras på den ekologiska dimensionen. Det nära sambandet mellan förvaltning och planering innebär att systemen bör byggas upp på ett integrerat sätt. Principer, regleringssätt, rättsverkan och medverkan av sektorerna m.m. är frågor som kan diskuteras utifrån bl.a. befintliga planeringsinsatser, projekt och arbeten som t.ex. EU:s, HELCOM:s och VASAB:s förslag till principer för havsplanering.
- Samverkande planering för kust och hav.
Det behövs utvecklas former och metoder för hur planering av kusten respektive havet kan samverka. Ländernas olika system och erfarenheter ger möjlighet till fruktbart utvecklingsarbete där även erfarenheter inom EU kan bidra. Sambandet med vatten- och havsförvaltningen bör vara grundläggande i det arbetet.

b) Seminarserie om genomförandet av EUs direktiv om marin strategi:

Ad hoc gruppen föreslår att det Nordiska Ministerrådet ordnar seminarier som stöd för det pågående genomförandet av EU:s direktiv om marin strategi utifrån erfarenheterna av motsvarande arbetet med genomförande av EU:s ramdirektiv för vatten. Seminarierna bör behandla hur man kan ange god miljöstatus, deskriptorer, mål och indikatorer liksom hur uppbyggnad av miljöövervakning kan ske. Seminarierna bör ge möjlighet för samnordiska förslag i internationella processer där direktivet och havsförvaltning är centrala. Seminarserien skulle kunna genomföras under tre år och kombineras med projekt finansierade av den Akvatiska Ekosystemgruppen och utförda under den tid som serien varar. Seminariernas målgrupp bör vara de nordiska myndigheter, sektorsföreträdare och experter som är ansvariga för och berörda av direktivet samt representanter från de regionala havskonventionerna HELCOM och OSPAR.

c) Analys av ekosystemkostnader och värden ("Stern' analys")

Workshops bör ordnas med syfte att klargöra definitionen av vad artikel 8c i det marina strategidirektivet anger om en ekonomisk och social analys av utnyttjandet av dessa vatten och de kostnader som förstörelsen av den marina miljön för med sig. Resultatet kan vara ett gemensamt utarbetat nordiskt förslag som kan föras fram i EU:s arbete med definitionen. Frågan om samordning av finansiering av analyserna och det fortsatta arbetet bör också behandlas. Arbetet bör ske i samarbete med HELCOM, HOLAS och OSPAR EIHA som kommer att ta fram samhällsekonomiska analyser.

d) Områden i Östersjön som lämpar sig för vindkraftsproduktion

Intresset för att bygga vindkraftsanläggningar ökar stadigt i nordiska länder och de bästa möjligheterna att utnyttja vindkraften finns oftast vid kusten eller i havet. Grundområden i havet är särskilt eftertraktade och de ligger ibland i gemensamma havsområden. Det krävs en bättre samverkan mellan länderna för att utifrån tekniska, ekonomiska, hushållnings- och miljömässiga skäl komma fram till vilka områden som är långsiktigt lämpliga. En workshop bör ordnas som tar de relevanta frågorna för en sådan samverkan.

1.1.2. Klimatförändringar – Havsförsurning - Luftemissioner

a) Klimatförändringar och havsförsurning

Klimatförändringarna kommer med stor sannolikhet att påverka våra möjligheter att utnyttja havet och dess resurser och förutsättningarna kan förändras för många samhällssektorer som exempelvis sjöfart med hamnar och farleder, fiske och fiskodling, turism och rekreation. Klimatförändringarna kommer också att öka sårbarheten i ekosystemen och därmed förstärka effekterna av andra hot som exempelvis miljögifter, övergöd-

ning, utsläpp från skeppsfart och oljeverksamhet. Utsläpp av klimatgaser gör havsvattnet allt surare och de nordiska haven försuras i snabbare takt än många andra havsområden vilket kan utgöra ett av de största hoten mot livet i haven i framtiden.

Behovet av kunskaps- och erfarenhets utbyte inom detta område är stort och det Nordiska Ministerrådet har där en viktig roll. Den Akvatiska Ekosystemgruppen planerar under hösten 2009 en workshop på temat Klimat-Hav och Ad hoc gruppen förslår att workshopen ges tilläggsresurser för att kunna bidra till bättre förståelse av konsekvenserna av havsförsurning, stimulera till en nödvändig tvärvetenskaplig hantering av temat med ökat fokus på de socioekonomiska konsekvenserna och bidra till bättre samarbete mellan forskare och beslutsfattare. Workshopen kan utmynna i rekommendationer som kan läggas fram i nationella och internationella processer som behandlar skydd av marina ekosystem och resurser som t.ex. OSPARs ministerkonferens i 2010.

b) Energieffektivisering och reduktion av utsläpp av klimatgaser från aktiviteter på havet

En workshop bör ordnas om minskning av utsläppet av klimatgaser från aktiviteter på havet genom energieffektivisering särskilt vad gäller fångstmetoder. Aktiviteter på havet har i stor utsträckning enbart olja som energikälla. Detta betyder att reduktioner av utsläpp av klimatgaser från transporter på havet och fiskeri kräver ett annorlunda angreppssätt än för aktiviteter på land. Det finns troligen stora möjligheterna till energibesparing, särskilt för fiskebåtar. Eftersom de olika fångst metoderna ger olika stora utsläpp per kg fisk skulle en studie av de förhållandena ge goda möjligheter att få överblick av möjligheterna till energibesparing. Möjligheterna till energieffektivisering och besparing genom regleringen av fisket bör också behandlas liksom behovet av att knyta samman ett bärkraftigt utnyttjande av havets resurser med frågan om utsläpp av klimatgaser.

c) Ekonomiska styrmedel för emissioner från fartygstrafik i Östersjön

En workshop bör genomföras om olika former av ekonomiska styrmedel som kan användas för minskning av emissioner från fartygstrafik i Östersjön. Utgångspunkt bör tas i den förväntade utvecklingen av trafiken och från IMO:s nya regler för tillåtna emissioner. Workshopen skall belysa den förväntade utvecklingen av fartygsemissioner i Östersjön och övriga nordiska vatten, förväntad effekt av IMO:s nya bestämmelser och behandla existerande styrmedel som t.ex. miljödifferenterade farleds- och hamnavgifter, ekonomiska styrmedel för kusttrafiken etc.

1.2. Nordiskt Forum för förvaltning och planering av havet

Ad hoc gruppen föreslår att det Nordiska Ministerrådet (NMR) överväger bildandet av ett gemensamt tidsbundet (2009–2012) Nordiskt Forum för samarbete om förvaltning och planering av havet. Detta forum skulle svara för en bredare kompetens än vad AEG har avseende de olika aspekterna hos förvaltning och planering av havet. Det kunde bedömas som kunskapsutveckling som behövs för genomförande av EU:s marina strategidirektiv i de nordiska länderna liksom för utvecklingen av en ekosystembaserad planering av havet och fungera som ett centrum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte med fokus på olika nationella aktiviteter, goda exempel och erfarenheter från de olika regionala nordiska haven. Medlemmarna i forumet bör representera en bred krets av myndigheter, organ och aktörer som är engagerade i frågorna och lämpligen sådana som är verksamma i havs- och kustanknuten förvaltning och planering. Forskning och vetenskap bör även vara representerad.

Organisatoriskt kunde Forumet endera fungera fristående, med egen budget och rapportera direkt till ÅK-M. Alternativt kunde Forumet fungera som en undergrupp till Akvatiska ekosystemgruppen till vilken Forumet kunde avrapportera resultat samt ge nya förslag på insatser och projekt.

1.3. Havets År 2012

Ad hoc arbetsgruppen föreslår att 2012 görs till Havets År i Norden. Havets År 2012 skall lyfta det nordiska samarbetet om havet in på den politiska scenen både inom Norden och internationellt. Markeringen skall fungera som en politisk ram för samarbetet om planering och förvaltning av havet fram till 2012 och ge en möjlighet för Norden att presentera sina ambitioner och resultat i havsmiljösamarbetet. Havets År 2012 skall vara en ram för att främja förståelsen av alla de tjänster och värden som havet ger och därmed visa på dess betydelse för den mänskliga välfärden. Havets år skall understryka betydelsen av det stora arbete som vid denna tid genomförs i Norden och Europa för att främja en sammanhållen och ekosystembaserad förvaltning och planering av havet. Havet har i århundraden varit inspirationskälla för musik, konst och litteratur och knutit samman de nordiska folken och kulturerna. Dess betydelse för den nordiska kulturen bör understrykas och det kulturella samarbetet i det Nordiska Ministerrådet bör även involveras i Havets År.

Flera Nordiska ministerråd och politikområden har, liksom miljösamarbetet, avslut och revidering av handlingsprogrammen 2012. Året 2012 är därför strategiskt för att markera genomförda insatser och fast nya strategier. Under det första halvåret 2012 är Danmark ordförande i EU, Sverige i HELCOM och Norge förväntas vara ordförande i Nordiska Ministerrådet och Nordiska Rådet. Nordiska Ministerrådet och Nordiska Rådet bör samarbeta om markeringen av Havets År 2012 som kan mani-

festeras såväl i de nordiska samarbetsorganen som i EU. Det är viktigt att beslut om genomförande av havets år tas på hög nivå, gärna av statsministern, så att alla relevanta politikområden involveras i markeringen.

Genomförande av Havets År 2012

Havets År 2012 kommer att vara en överordnad ram för redan existerande projekt och initiativ samt en plattform för förankring av nya initiativ och projekt. De förslag till seminarier, workshops och pilotprojekt som förslås är alla delar av arbetet med förvaltning och planering av havet.

Havets år 2012 ska bidra till arbetet med genomförande av EU:s marina strategidirektiv både nationellt och regionalt som i OSPAR och HELCOM. De nordiska länderna kan samtidigt i EU visa hur deras samarbete främjar direktivets genomförande och lyfta fram de arbetsprocesser man genomfört och den nivå man nått i arbetet.

- Det ordnas sidarrangemang på resp. OSPAR:s och HELCOM:s ministermöten i 2010, som markerar det nordiska samarbetet och inbjuder organisationerna och medlemsländerna till att delta i Havets År 2012.
- Markeringen av Havets År 2012 sker primärt i samband med den marina konferens som avses hållas under det danska ordförandeskapet i EU första halvåret 2012 och även det marina symposium, som hålls i det Nordiska Ministerrådets regi.

Flera ministerråd och politikområden har liksom miljösamarbetet avslut och revidering av handlingsprogrammen 2012.

- Under andra halvåret 2012 knyts aktiviteterna till revisionen av det nordiska miljöhandlingsprogrammet och strategier inom andra relevanta politikområden.
- Samarbetet med Nordiska Rådet kunde utmynna i att Nordiska Rådets Natur och Miljöpris i 2012 utdelas som premiering av en särskild insats på det marina området.

Utöver dessa centrala arrangemang bör det övervägas hur det breda samarbetet inom det Nordiska Ministerrådet kan användas för att främja kunskap och förståelse för havets betydelse för vår välbäring och vikten av en god förvaltning. Några möjliga aktiviteter är följande.

- Information och utbildningsinsatser för skolor, bibliotek och intressegrupper liksom initiativ för media.
- De nordiska huvudstäderna ligger alla vid havet. Därför kunde havsnaturen "under ytan – nära storstaden" vara föremål för särskild uppmärksamhet och de nordiska huvudstäderna kunde medverka i aktiviteterna.

- Det utvecklas en rad gränsöverskridande arrangemang i gränslandet mellan det konstnärliga, naturvetenskapliga, förvaltningsmässiga och näringslivsmässiga. Det kan vara tillställningar, workshops, konserter, utställningar, film m.m. företrädesvis i samband med redan existerande aktiviteter i det nordiska kultursamarbetet.

Utgifterna för genomförande av Havets År 2012 kommer främst att bestå av en rad utgifter för förmedlingskampanjer och mediaarrangemang. Det uppskattas att dessa kostnader kommer att utgöra ca. 500 000 DKK under 2011 och 500 000 DKK under 2012. Kostnaderna för utarbetande av innehåll i kampanjer och förmedling förutsätts täckas genom de övriga aktiviteter som Ad hoc-gruppen har föreslagit genom övriga aktiviteter i Nordiska Ministerrådet, särskilt med anknytning till arbetsgruppen för akvatiska ekosystem, eller genom andra nordiska eller nationella aktiviteter. Havets År 2012 ska således ses som en samlande ram för ett antal nya och redan existerande aktiviteter.

Bilaga 2. Pilotprojekt

Ad hoc-gruppen föreslår att det Nordiska Ministerrådet initierar och stödjer pilotprojekt för förvaltning och planering av havet. Det Nordiska Ministerrådet har förutsättningar att vara en central aktör som kan svara för kunskapsöverföring och samordning mellan försöksprojekt i Nordostatlanten, Nordsjön och Östersjön. Genom pilotprojekten kan de nordiska länderna vinna värdefulla erfarenheter och gemensamt pröva principer, metoder och underlag. I projektförmen kan särskilt former för samarbete på nationell, regional och lokal nivå utvecklas. Projekten bör inriktas på de konkreta kunskapsbehov som länderna ställs inför vid genomförandet av EU:s marina strategidirektiv. De bör även behandla och i praktiska försök pröva former för avsplanering, lämpligen med myndigheter, organ och aktörer som är eller kan komma att bli centrala vid genomförandet av en sådan planering. Där bör principer som tas fram i bl.a. EU och HELCOM tillämpas och fördjupas och särskilt fokuseras på hur havsplaneringen kan utvecklas med ekosystemansatsen som grund. För Östersjön är det naturligt att projekten utformas så att de så långt möjligt ingår i eller koordineras med arbetet med utveckling och genomförande av EU:s kommande Östersjöstrategi. Ad hoc-gruppen har identifierat fyra områden i Norden där det bör finnas goda förutsättningar för det Nordiska Ministerrådet att initiera projekt för förvaltning och planering av havet.

2.1 Skagerrak-Kattegat

Skagerrak delas mellan Norge, Danmark och Sverige och är Norges sydligaste och mest inneslutna havsområde medan det samtidigt är det havs-

område i Sverige som har mest atlantiska förhållanden med saltvatten och värdefull botaniska flora och fauna. De tre länderna har redan genomfört samarbete i projektform om Skagerrak, särskilt projektet Forum Skagerrak, och det är viktigt att man kan bygga vidare på detta och utveckla samarbetet. Det kan vara lämpligt att nu fokusera samarbetet på principer och metoder för ekosystembaserad förvaltning och planering. Pilotprojektet bör då särskilt inriktas på uppfyllandet av det marina strategidirektivets krav och studera behovet av underlagsdata, analyser, kartläggning m.m. i relation till dessa krav. Sambanden med tillämpningen av ramdirektivet för vatten och fågel- och habitatdirektiven liksom andra relevanta direktiv bör lämpligen ingå i projektet. Med Norges deltagande är det naturligt att erfarenheter från arbetet med de norska havsförvaltningsplanerna för större havsområden kommer att utnyttjas.

Även om nya underlagsdata inte kan tas fram i projektet bör samordning av dataunderlaget för Skagerrak liksom analys av den information som då framgår ingå i projektets uppgifter.

Eftersom arbetet ska utgå från ekosystemansatsen bör kartor och underlag visa de ekologiska grundförhållandena och de koncept som utvecklats i exempelvis Interreg-projektet BALANCE kan med fördel prövas. De regionala myndigheterna och organen i Sydnorge, norra Danmark och Västsverige bör vara centrala för ledningen av projektet och berörda centrala myndigheter med ansvar för sektorer av betydelse för förvaltning och planering bör medverka.

2.2. Skärgårdsområdet Svealand – Åland – Sydvästra och södra Finland

Mellan den svenska Svealandskusten och Sydvästra Finland ligger ett vidsträckt skärgårdsområde med det Åländska självstyrelseområdet i centrum. Flera samarbetsprojekt har genomförts i området, bl.a. inom ramen för det nordiska Skärgårdssamarbetet som bedrivits sedan 1978 och är ett av Nordiska ministerrådets åtta gränsregionala samarbetsområden. Området har särskilt goda förutsättningar för projekt där de två länderna och självstyrelseområdet genom gemensamma initiativ om förvaltning och planering kan utveckla arbetssätt för att hantera de frågor som är speciella för skärgårdar i Östersjön. Inom ramen för pilotprojektet kan man utveckla system för utvärdering av vattenskyddsåtgärder och bygga upp nätverk av skyddade områden för att trygga den biologiska mångfalden. Sjöfart och trafik med fritidsbåtar liksom akvakultur är verksamheter som är viktiga för detta skärgårdsområde och de bör behandlas i projektets arbete med förvaltning där harmonisering av reglering och styrning kan vara en lämplig fråga.

2.3. Kvarken/ Bottniska Viken

Kvarkenområdet i Bottniska Viken är ett avsmalnat havsområde som avdelar Bottenviken och Bottenhavet. Sambanden mellan den svenska och finska delarna är starka och samarbetet mellan ländernas regioner när det gäller havet bör utvecklas i projektform. Målsättningen med ett sådant gränsöverskridande samarbete är att utveckla planeringen och förvaltningen av de nära förbundna kustvattnen. Projektet kan lämpligen jämföra styrinstrument och lagstiftning i Finland och Sverige och söka gemensamma metoder och system för att samordna planeringen mellan länderna, och ta tillvara erfarenheter av andra liknande projekt i Norden. Försöksprojektet bör utgå från befintliga data och undersöka hur dessa kan utnyttjas på ett mer samordnat sätt. Projektets fokus bör ligga på utveckling av samordnade och överensstämmande planeringsinitiativ för kust- och havsområdena där exempelvis de grunda havsområdena gör regionen intressant för vindenergisektorn. Ett brett tvärsektorielt deltagande bör tryggas genom att man involverar de instanser som är ansvariga för planeringen på olika nivåer i regionen, i såväl territorialvattnen som i den ekonomiska zonen.

2.4. Nordostatlantén

De nordöstra delarna av Atlanten skiljer sig väsentligt från övriga nordiska havsområden. De innehåller särskilt viktiga pelagiska fiskbestånd och andra stationära fiskarter av stor ekonomisk betydelse liksom andra viktiga resurser som olja och gas, samtidigt och sjöfarten ökar i betydelse. Dessa hav karakteriseras av att ekosystemen stäcker sig över stora områden samtidigt som förvaltningsorganisationerna i många av dessa västnordiska länder är små. Det är därför av vikt att finna förvaltningsmodeller som är anpassade till förvaltningar av begränsad storlek. För en del av förvaltningarna gäller även att deras arbete inte kommer att domineras av genomförandet av EUs direktiv.

Norge har de senaste åren genomfört ett omfattande arbete med att utarbeta förvaltningsmodeller för stora havsområden (Barentshavet och Norska havet). De norska förvaltningsplanerna karakteriseras av att de grundas på en ekosystembaserad och sektorsövergripande förvaltning. I de politiskt förankrade planerna redogörs för ramarna för såväl existerande som ny verksamhet i havsområdena och de lägger därmed en grund för samexistens för näringar som fiske, sjöfart, oljeverksamhet, turism m.fl.

Ett pilotprojekt för förvaltning av Nordostatlantén kan lämpligen utveckla den modell som tagits fram för de norska havsförvaltningsplanerna. Den skulle troligen behöva utgå från en enklare version anpassad till de västnordiska ländernas och självförvaltningsområdenas mindre förvaltningsorganisationer. Projektet skulle exempelvis kunna ta fram goda exempel liksom vägledning för samordnande förvaltning och planering, kartläggning av bottenhabitat och havsresurser samt ange marina skydds-

områden. Pilotprojektet skulle även kunna studera utbyte och samordning av underlagsdata och information för de nordostatlantiska havsområdena.

Bilaga 3. Ad-hoc gruppens sammansättning

Namn	Organisation	Land
Gabriella Lindholm (ordf.)	Miljödepartementet	Sverige
Jorid Hammersland	Naturvårdsverket	Sverige
Sten Jerdenius	Miljödepartementet	Sverige
Anders Alm	Miljödepartementet	Sverige
Saara Bäck	Miljöministeriet	Finland
Tiina Tihlman	Miljöministeriet	Finland
Marianne Kroglund	Statens Forurensningstilsyn	Norge
Marit Solheim	Miljøverndepartementet	Norge
Henrik Wichmann	By- og Landskabsstyrelsen	Danmark
Sesselja Bjarnadóttir	Umhverfisráðuneytið	Island
Mikael Wennström	Ålands landskapsregering	Åland
Jóhanna Olsen	Umhvørvisstovan	Färöarna
Karen A Motzfeldt	Grönlands Hjemmestyre	Grönland
Jette Vester	Grönlands Hjemmestyre	Grönland
Mette Frost	Grönlands Hjemmestyre	Grönland
Ásmundur Guðjónsson	Nordiska Ministerrådet	Nordiska Ministerrådet
Jens Perus	NMR/Akvatiska Ekosystemgruppen	Koordinator

6. Summary

The Ministers of the Environment of the Nordic Council of Ministers decided on September 4 2008 to deepen their cooperation and commission an Ad Hoc working group to develop proposals for the development and clearer Nordic coordination of initiatives for planning, protection and management of their marine areas covering the Baltic Sea, North Atlantic and parts of the Arctic. The aim is to strengthen the Nordic cooperation and provide a basis for joint initiatives within the EU and other international contexts.

The group would particularly:

- Take the initiative for the exchange and compilation of experiences at national and regional levels of ecosystem-based planning and management of coastal and sea areas,
- highlight the opportunities for enhanced cooperation on planning and management of coastal and sea areas, suggest how such cooperation can be developed and how preparation for relevant international processes can be developed,
- explore possibilities for pilot projects on good planning and management of the marine environment.

The Nordic sea areas are very extensive from a European perspective and include areas of great environmental and economic importance. The Nordic countries therefore have a great responsibility to promote good environmental conditions and long-term sustainable use of resources in these seas. Although countries may differ in terms of management structure, legislation, EU membership, resources and environmental problems in sea areas they share by and large a common view on management of the seas' resources and inherent values. Each country is faced with the task of creating legal frameworks, administration and tools to make them ready to take on the challenges ahead. Countries should therefore benefit from each others experience and knowledge, and together solve these difficult tasks and create a closer cooperation which can also promote the Nordic countries in international efforts.

The Nordic Council of Ministers comprises the majority of policy areas and this gives the Council good possibilities to contribute to the work of developing coherent and ecosystem-based marine management and planning in the Nordic countries. In the Council's various co-operation groups there is representation from the main sectors and agencies that are essential for this task.

The Ad hoc working group proposes that the Nordic Council of Ministers actively continues its work on in the following areas:

6.1 Contribute to a coherent ecosystem-based marine management

There is broad consensus among Nordic countries that the ecosystem approach should be a fundamental starting point in the management of the marine environment and marine resources. In order for the complex and multidisciplinary marine issues to be taken care of, a uniform, comprehensive and coherent management is needed, ensuring that the marine environment is taken into account in other policy areas and sectors of society.

The Nordic countries should strengthen their cooperation to create an ecosystem-based and coherent marine management. The Nordic Council of Ministers should have a central role in this process.

6.2 Work actively to develop maritime planning

A well adapted planning of the sea areas is an important tool for good management of the sea. Some Nordic countries have planning systems for allocating areas at sea for activities such as shipping, oil extraction, fishing, etc. while others have not developed such systems. The Nordic countries are, however, all faced with the task to introduce comprehensive planning systems for all their marine areas that integrate sectors and provide arbitration between protection and uses of the sea. The need for an ecosystem-based and sector-wide maritime planning is particularly evident in heavily used and environmentally affected enclosed regional seas such as the Baltic Sea and the North Sea.

The Nordic Council of Ministers should work for greater cooperation between countries when they develop maritime planning for their sea areas and should find more solid forms for that cooperation.

The Council of Ministers should work for maritime planning being based on an ecosystem approach and sector integration, for planning efforts being coordinated and for the development of planning methods and information for planning that are applicable to the different regional sea areas.

6.3 Work for pilot- and collaboration projects on management and planning of the sea

In a situation where most Nordic countries lack experience of advanced management and planning of their marine areas but still in the near future need to establish such systems, pilot- and cooperation projects can provide valuable experience where principles and methods are tested and given support of authorities and stakeholders. Within the EU and in various projects there are proposals and ideas that should be tested and further developed into practical applications.

The sea areas which appear to be particularly suitable for pilot and collaborative projects are the Quark and the Bothnian Sea, the archipelago area between the Stockholm, Åland and Turku and the Kattegat and Skagerrak. In the Baltic Sea, the Nordic Council of Ministers should take part in cooperation with the European Commission, HELCOM, VASAB and other relevant parties on the execution of pilot projects within the framework of the upcoming European Union Strategy for the Baltic Sea Region and the EU Maritime Policy. In the North Atlantic there is also a need to take the initiative for appropriate projects.

The Nordic Council of Ministers should, in cooperation with other parties, take the initiative for, and support, pilot- and collaboration projects in management and planning of the sea.

The Nordic Council of Ministers should actively seek the cooperation of NIB and NEFCO to provide funding for pilot- and collaboration projects in the Baltic Sea region and thereby also seek to involve the other Baltic countries.

6.4 Promote exchange of experiences between countries in a Nordic Forum

Many efforts are currently made to develop various aspects of management and planning of the sea in a number of authorities, organizations, etc. in the Nordic countries. Established cooperation within regional and international conventions is ongoing, but these conventions are often geographically or sector limited. There is therefore in the Nordic region a need to rapidly create a coherent understanding of the different efforts. Thus, the Nordic Council of Ministers has an important role to contribute to knowledge sharing, skills development and a common outlook in the work with management and planning of the sea in the Nordic area.

Within the Nordic Council of Ministers a sector-wide and long-term cooperation between the Baltic Sea and North Sea regions is made possible. The aim should be to exchange experiences and knowledge and to-

gether with HELCOM, OSPAR and other stakeholders create a common understanding of the need for a coherent, ecosystem-based management and planning of the sea. The cooperation should include a broad range of authorities and stakeholders, but especially include government representatives and agencies with principal responsibility for the development within the countries.

The Nordic Council of Ministers should continue to develop and support a Nordic cooperation on exchange of experience and knowledge of a coherent, ecosystem-based management and planning of the sea after the ad hoc working group has presented its report in May 2009. The Nordic committee of senior officials for environmental affairs should find ways for how the Nordic Council of Ministers shall continue work on these issues. An alternative is to give the Aquatic Ecosystems working group an increased responsibility, another is to create a Nordic forum.

6.5 Year of the Sea 2012

The Ad hoc working group proposes that the year 2012 is made Year of the Sea in the Nordic countries. The Year of the Sea 2012 shall highlight the Nordic cooperation on the sea and place it in the political arena both in the Nordic region and internationally. The notification shall serve as a political framework for cooperation on planning and management of the sea up to 2012, and provide an opportunity for the Nordic countries to present their ambitions and achievements in marine environmental cooperation. The Year of the Sea 2012 shall be a framework to promote understanding of all the services and values that the sea provides, and thereby demonstrating its importance to human welfare. The Year of the Sea shall underscore the importance of the great efforts that currently are made in the Nordic countries and Europe to promote a coherent and ecosystem-based management and planning of the sea.

The Nordic Council of Ministers should highlight the importance of the sea for our Nordic societies by declaring the year 2012 to the Year of the Sea for a number of multicultural and cross-sector events.

6.6 Promote Cooperation and Nordic Perspective in international processes

For the Nordic countries HELCOM and OSPAR hold a unique position among the marine environment conventions and they are central for the progress of an ecosystem based marine management. The Nordic Partners in each of the two conventions are in need of information of the collected

work and within OSPAR there might be a need for stressing a Nordic Perspective. Through enhanced cooperation on marine management the Nordic countries can support each other in the implementation of the Marine Strategy Directive and of the Water Framework Directive as well. By this cooperation Nordic interests and perspectives may also be strengthened in the EU's work on marine issues as well as Nordic examples may further that work. Those countries and autonomous territories that are not members of the European Union should be informed of the experiences of work within the EU, for example the initiatives taken within the framework of the European Union Strategy for the Baltic Sea Region.

The Nordic Council of Ministers should encourage the Nordic member states to cooperate in introducing a Nordic perspective in the EU's marine work and to transfer the experience of the EU's cooperation on marine issues to the Nordic countries and autonomous territories which are not EU members. The Council should actively follow up the need for knowledge sharing and coordination especially in terms of the Water Framework Directive and the Marine Strategy Directive.

The Nordic Council of Ministers should support the Nordic countries' activities in the ongoing international processes on maritime planning to ensure that the principles for planning are applicable to Nordic conditions and that the ecosystem approach becomes fundamental.